

REMISSYTTRANDE
2021-03-31
Dnr: 0006/2021
Er referens: Fi2021/03418

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande över SOU 2020:46 En gemensam angelägenhet

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss och yttrar följande.

I grunden gäller Jämlikhetskommissionens betänkande just ämnesområdet jämlikhet, och främst idéer och uppslag vad som skulle kunna övervägas på det området. I betänkandet görs det många överflygningar och landningar också på kriminalpolitiska delfält, men även då är utgångspunkten frågor om och eventuella åtgärder för jämlikhet. Det gör att Brå, med sin placering i rättsväsendet och sin kriminalpolitiska uppgift, i väsentliga delar inte har anledning att närmare förhålla sig till det vida och omfattande innehållet i betänkandet. Det är en bakgrund till att Brå väljer att bara yttra sig över delar av innehållet.

Ytterligare en central omständighet är att betänkandet i begränsad utsträckning innehåller egentliga förslag i sedvanlig mening. Däremot presenteras en mångfald av noteringar och uppslag under de till förslag kompletterande rubrikerna bedömningar respektive rekommendationer. Det handlar då om noteringar och uppslag som skulle kunna övervägas vidare, men alltså inte om konkreta förslag att ta ställning till.

Mot den bakgrunden har Brå valt att yttra sig över å ena sidan det som i betänkandet presenteras i kapitlet 26 *Kriminalpolitik* även om det endast handlar om tre rekommendationer, och å andra sidan om ett förslag som gäller möjlighet att ta ut sanktionsavgift för arbetsgivare som inte uppfyller de villkor som legat till grund för arbetstillståndet för arbetskraftsinvandrare, eftersom det är ett förslag som är kriminalpolitiskt och faller inom Brås verksamhetsområdet även om det i betänkandet presenteras i kapitel 19 *Mottagande och integration*.

Rekommendation om höjd ambitionsnivå gällande systematiska effektutvärderingar av brottsförebyggande åtgärder, samt om en analysmyndighet för att värdera kostnader och nyttor med sociala investeringar

(Sid 895-896) Rekommendation: Höj ambitionsnivån beträffande systematisk effektutvärdering av brottsförebyggande åtgärder och metoder för återanpassning inom en lämplig organisatorisk ram.

I denna del framförs kortfattat att kunskapen om effekter av olika åtgärder är otillräckliga och att det är nödvändigt med kvalificerade effektutvärderingar och kostnadsuppskattningar för att en effektiv politik på området ska kunna förverkligas, samt att bland andra Brå och Kriminalvården har "...brett kunnande om kriminalitetens struktur, effekterna av olika insatser med mera.", men att "Detta behöver kompletteras med sådana analysverktyg som utnyttjas inom hälso- och sjukvårdsekonomi och transportekonomi för att väl underbyggda prioriteringar ska kunna göras och som har tillämpats inom det brottsförebyggande och rättsvårdande området av bland andra Washington State Institute

of Public Policy och Government Accountability Office i USA. Detta utvecklas närmare under rubriken Sociala investeringar i kapitel 27. Organisatoriskt kan detta ske antingen genom en utveckling av Brottsförebyggande rådets verksamhet eller genom en inordning under den analysverksamhet som skisseras i kapitel 27.”.

I denna inledande del finner Brå att det i rubriken talas om en rekommendation, men finner samtidigt att skrivningarna inte innehåller någon närmare beskrivning av vad rekommendationen går ut på. Men frågan förs i viss utsträckning vidare och tas upp i en rekommendation i kapitel 27 Institutionella frågor.

(Sid 917-919) Rekommendation: Skapa en analysmyndighet med uppgift att i dialog med kommuner och regioner utveckla, standardisera och sprida vetenskapligt grundade metoder för att värdera kostnader och nyttor med sociala investeringar.

Rekommendationen omformas här till att gälla att det borde tillsättas en utredning för att inrätta en analysmyndighet som organisatorisk lösning för att få till stånd analyser om effekter av åtgärder som förekommer på olika samhällsområden och samhällsekonomiska skattningar avseende dessa, inklusive på det kriminalpolitiska området.

Rekommendationen har här övergått till att i huvudsak handla om analyser av kostnader för brott och möjliga vinster med att satsa på brottsförebyggande åtgärder, vilket Brå tidigare bedömt vara ett område där metodutvecklingen är outvecklad och där det skulle vara välkommet med initiativ för att åstadkomma en kunskapsutveckling (Brå 2017:8 *Kostnader för brott. En litteraturöversikt över metoder, resultat och utmaningar i forskningen om kostnader för brott*).

Brå finner att dessa delar av innehållet i betänkandet är svårt att följa och att vissa frågor som tas upp sedermera tappas bort. Men samtidigt ställer sig Brå positiv till tanken på att utreda tillskapandet någon form av organisatorisk lösning som kan bidra till att utveckla möjligheterna att få till stånd analyser av dels kostnader för brott och brottsligheten, dels om förebyggande åtgärder är kostnadseffektiva. Brå menar att det då kan vara fördelaktigt med sektorsövergripande lösning, i likhet med vad som förordas i betänkandet.

Rekommendation om att granska 34-punktsprogrammet utifrån forskningsperspektiv

(Sid 896-897) *Rekommendation: Granska 34-punktsprogrammet och andra liknande initiativ ur ett forskningsperspektiv.*

I denna del framförs att många av förslagen i 34-punktsprogrammet har stöd i forskningen, som tidiga individriktade åtgärder, ökat informationsutbyte, automatisk kamerabevakning och snabbare lagföring. Samtidigt anges att andra av förslagen inte rimmar med forskningsresultat, och nämner där skärpta straff för unga. Man uttrycker kortfattat att ”Det är angeläget att åtgärder inom området så långt möjligt grundas på den relativt omfattande forskning som finns och inte styrs av vad som för ögonblicket uppfattas som gångbart”, och sedan inget mer. Det är därför inte lätt att göra sig en bild av vad man närmare bestämt menar med rekommendationen.

Brås rent allmänna bedömning är att det är angeläget att forskning och andra kunskapsunderlag nog beaktas i beredningen inför politiska ställningstaganden av olika slag, inklusive inför beslut om politiska överenskommelser. Det är också Brås bedömning att det är rimligt att statsmakterna i efterhand ser till att åtgärder som kommit att genomföras följs upp och bedöms, och där kan uppdrag till forskningen komma i spel. Därutöver står det forskningen fritt att på egen hand ta initiativ för att göra forskningsbaserade genomlysningar av politiska uppgörelser.

Rekommendation om att återinföra revisionsplikten för små aktiebolag

(Sid 898-899) *Rekommendation: Återinför revisionsplikten för små aktiebolag.*

I denna del hänvisas till att ”Ekobrottsmyndigheten har konstaterat att företag allt oftare utnyttjas som instrument för brottslighet av traditionellt slag, bland annat genom penningtvätt, falska handlingar och så kallade målvakter.”. Det framhålls också att ett av problemen är att det finns ett kryphål där mindre aktiebolag inte behöver ha en intern revisor och att det utnyttjas i skattebrottslighet.

Brå vill påminna om att anledningen till att den revisionsplikten avskaffades var för att minska den administrativa bördan och kostnaderna för företagen, och därmed stärka deras möjligheter att verka. Senare har Riksrevisionen (RiR) anfört att riskerna för oegentligheter gör att revisionsplikten borde återinföras, medan näringslivsorganisationer argumenterat mot det. I sitt svar på RiRs förslag uttalade regeringen 2018 att man inte avser att gå vidare med förslaget, men att det kan behövas åtgärder av andra slag för att komma till rätta med problemen.

Brå gör bedömningen att det är angeläget att utreda och föreslå åtgärder för att motverka att de små aktiebolagen används i kriminalitet av olika slag. En tänkbar åtgärd är någon form av återinförande av revisionsplikten. Revisionsplikt, även för små aktiebolag, kan också bidra till att förebygga oavsiktliga bokföringsbrott. Samtidigt anser Brå att insatser mot ekonomisk brottslighet bör övervägas utifrån en bredare palett av åtgärdsförslag. Enligt Brå ger inte det här betänkandet ett tillräckligt underlag för att bedöma vilka åtgärder som är mest ändamålsenliga.

Förslag om sanktionsavgift för arbetsgivare som inte uppfyller villkor gentemot arbetskraftsinvandrare

(Sid 899-709) *Förslag: Inför en möjlighet att ta ut sanktionsavgift för arbetsgivare till arbetskraftsinvandrare som inte uppfyller de villkor som legat till grund för arbetstillståndet, det vill säga när arbetskraftsinvandrarerna har fått sämre villkor än det som framgår av det bindande anställningserbjudandet.*

Förslaget läggs fram mot bakgrund av rapporter om systematisk, kriminell verksamhet baserad på falska arbetsgivarintyg, beslagtagna löner och annan exploatering, som riskerar att försätta arbetskraftsinvandrare i svåra och rättslösa situationer. I tidigare utredningar har ett straffansvar för arbetsgivare som inte uppfyller villkoren som låg till grund för tillstånden, övervägts och föreslagits (SOU 2016:91). I detta betänkande föreslås istället införandet av en administrativ sanktionsavgift.

Brå finner att problematiken sedan tidigare är väl känd och att det är motiverat att vidta åtgärder för att motverka att arbetsgivare inte uppfyller sina åtaganden gentemot arbetskraftsinvandrare, vilket kan vara en led i att arbetskraften exploateras. Brå delar utredningens bedömning om att administrativa åtgärder kan vara ett sätt att minska arbetskraftsinvandrarernas utsatthet på arbetsmarknaden. Däremot är Brå inte övertygad om att införandet av en sanktionsavgift är tillräckligt i förhållande till problemets omfattning, utan att det kan behövas straffrättsliga sanktioner. Därför ser Brå gärna att även möjligheten att införa straffansvar övervägs ytterligare i den vidare beredningen av frågan.

Detta yttrande avges av generaldirektör Kristina Svartz efter föredragning av forsknings- och utredningsrådet Erik Grevholm. I beredningen deltog enhetsrådet Katharina Tollin.